

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 86
אדר ב' תשע"ז

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

נמשכת עד לעמוד. אבל עדיין יהיה בזה חסרון, משום שאין לפנינו שטח, והוא מחוץ לשטח המוקף, דהיינו הגשר. א"כ הרי זה כמו עמוד שאינו סותם מקצת מהפתח, שכתב החזו"א שאינו יכול לשמש לצורת הפתח.

ולפ"ז הורה שיש לחלק בין המקרים. אם עושים עירוב לגשר לבד, אי אפשר להשתמש בעמוד המוצמד מן הצד, כיון שהוא אינו סותם את השטח שלפניו, [דהיינו שגם אם נדון שבאותו מקום של העמוד הקרקע נמשכת עד לעמוד מדין לבד, מ"מ לפני העמוד אין דבר כלשהו לעשות אליו לבד, וא"כ לפני העמוד אין קרקע]. אבל אם עושים עירוב גם לשטח שלמטה מהגשר, א"כ לפני העמוד נמצא כנגד השטח המוקף, והוא סוגר את השטח שלפניו, וסותם מקצת מהמקום הפתוח, אלא שהחסרון הוא רק שאינו עומד על הקרקע אלא באויר, וכיון שלענין זה מועיל דין לבד אפשר להכשיר עמודים כאלו לשמש לצורת הפתח לשטח שמעל הגשר.

אבל יש חולקים על הכרעה זו, וסוברים שהעמוד צריך להיות מונח על הקרקע שלפניו דוקא, ולא מועיל שהוא כנגד השטח המוקף של העירוב, כאשר הוא נמצא בגובה ביחס לקרקע שלפניו. ולכן גם אם נדון אותו כלבוד לגשר, הרי אין קרקע לפניו, אלא רק בסמוך לו. [ומקור הדברים ע"פ החזו"א (סי' ע' סס"ק יח) שאם העמוד נמצא מעל מדרגה גבוהה ג' טפחים, אינו כשר, כיון שהוא תלוי ביחס לקרקע שלפניו. והמתירים הנ"ל סוברים שיש לחלק, שדברי החזו"א במדרגה הם כאשר המדרגה בתוך הפתח, וא"כ העמוד תלוי ביחס לחלל הפתח, וזה פסול. משא"כ במקרה שחלל הפתח ישר, והעמוד בתוך ג' לקרקע, ורק ביחס לשטח שלפני הפתח הוא תלוי, כגון שכל הפתח נמצא על גשר או מדרגה, בזה החזו"א מכשיר. וראייתם מדין חלון דלקמן].

ועוד יש מהרבנים שפקפקו בעצם הדין שהעמוד נחשב על קרקע הגשר, דלא מצינו לבד אלא כשמונח מעל קרקע וכאילו יורד לקרקע, כמבואר בשו"ע לגבי לחי (סי' שס"ג ס"ז), אבל לא להמשיך את הקרקע עד לעמוד, כיון שאין לעמוד צורה של קרקע, שאין בו שטח כלשהו, שיהיה אפשר לומר לבד כאילו הקרקע ממשיכה. [והידוש הוא לומר שמחלקים את העמוד לשני חלקים, והמעט התחתון הוא קרקע, וכאלו המשך לקרקע הגשר, וממנו ומעלה הוי עמוד. דמדיחי תיתי לחלק את דין העמוד].

צוה"פ שעומדת על מקום גבוה ג"ט משטח העירוב

שאלה דומה היתה בעירוב שכונתי אחר באחת הערים בדרום, שהחצרות הסמוכות למדרכה [שהן מחוץ לעירוב], היו גבוהות 40 ס"מ מהמדרכה, והיה קיר נמוך לכל האורך, ומעליו גדרות ברזל. בכמה מקומות היו פתחים, והעוסקים בעירוב דנו האם במקרה כזה הקיר נחשב לגדודי, כיון שמצד אחד הוא שווה לקרקע, ורק מצד שני הוא גבוה ד' טפחים. והאם יש חילוק בין מי שמגיע מהמדרכה שצריך לעלות ד' טפחים, ואינו נוח ונחשב גידודי, לבין מי שמגיע מהחצר העליונה שאינו צריך לעלות ד' טפחים אלא רק לרדת ד' טפחים, ויתכן שנחשב נוח, ואינו כגידודי. וא"כ הבאים מהחצר יעשו את הפירצה למקום של בקיעת רבים. וצריך עיון.

העוסקים בעירוב השקיעו לתקן את הפרצות, כדי לצאת מכל חשש, ובעיקר משום שיש מקומות שהניחו לפני הפירצה בלוקים שמשמשים למדרגה לעלות בצורה נוחה, ובפירצות האלו ודאי נחשב למקום שיש בו בקיעת רבים, ולכן עשו צרות הפתח כהמשך לגדרות, דהיינו על קצה החצר העליונה, שכלפי המדרכה התחתונה יוצא שהצוה"פ עומדת על מקום גבוה ג' טפחים ויותר, וכיון שהמדרכה היא השטח של העירוב, ולא החצר העליונה, א"כ היא גבוהה מקרקע רשות היחיד, והוי מחיצה תלויה.

בדין זה מצינו שהחזו"א (סי' ס"ח סק"י וי"א) יסד שדין מחיצה תלויה אינו רק משום שיש בקיעת גדיים מתחת המחיצה, אלא שדין מחיצה שייך רק ב"י טפחים הסמוכים לקרקע, ומה שמעל י" אינו מחיצה. ולפ"ז גם כאשר מתחת העמוד יש

פירצה בעירוב שהרבים עוברים בה ומדלגים על קיר נמוך

באחד העירוב השכונתיים שנבדקו לאחרונה, התעורר נידון בענין צורת הפתח, שעשו האחראים על כבש כעין גשר קטן, שעבר מעל גדרות העירוב. במקום הוא היתה גדר אבן בגובה 60 ס"מ, ועליה גדר ברזל גבוהה המשלימה ל" טפחים. במקום אחד פתחו את הגדר ועשו גשר תלול, ועליו חיברו קרשים מאוונים כעין מדרגות, כדי שיוכלו לעלות עליו בקלות, ולעבור לשטח שמחוץ לעירוב. והנה במקרה שיש פירצה כזו בגדרות העירוב, מן הדין היה מקום להתיר מדין עומד מרובה על הפרוץ. אבל כיון שהרבים עוברים בפירצה ובוקעים בה, ויתכן מאוד שהרחובות שלנו הם כמבוי, או שעכ"פ דיני הפירצות שלהם הוא כמבוי כמ"ש המשנ"ב (סי' שס"ב ס"ק י"י) לדינא. א"כ צריך לעשות צורת הפתח, בפירצות כאלו שהרבים עוברים בהם.

אמנם אם יש גידודי, דהיינו שארית של כותל גבוהה ג' או ד' טפחים, ואנשים צריכים לדלג ע"ז כדי לעבור, אין לאסור משום בקיעת רבים, כדמשמע בגמ' ובשו"ע שם שבכה"ג אינו נחשב לבקיעה, כיון שלא נוח לעבור. אבל במקרה הזה הרי עשו גשר מסודר שיהיה נוח לעבור, ועל הגשר אין גידודי, וא"כ צריך לסגור ירצה זו בצורת הפתח כהלכה.

האם יש שיפוע תל המתקלט בגשר

הבודק של מוקד העירוב הגיע למקום, והאחראי ביקש ממנו שיבדוק אולי הכבש בשיעור תל המתקלט, וא"כ הוא עצמו כמחיצה, ואין צורך בצורת הפתח. אמר לו הבודק, אם בני אדם עוברים על הכבש הזה, סימן שאינו תל המתקלט, משום שבתל המתקלט קשה מאוד לעלות. לא לחינם אמרו שהוא נחשב כמחיצה. ואכן הוא מדד מיד את האורך והגובה [בחלק התחתון של הגדר], וראה שהגדר עולה 66 ס"מ מתוך 192, וזאת אומרת שהאורך הוא ד' אמות לשיעור הגר"ח נאה, והגובה בערך ח' טפחים בלבד. [כמ"כ לשיעור החזו"א השיפוע נשאר באותו יחס, שבמידות הנ"ל יוצא שהאורך הוא שלוש אמות ושני טפחים, והגובה פחות מו' טפחים, כאשר בתל בשיפוע המתקלט צריך להיות באורך כזה יותר מוח' טפחים].

כאן המקום לציין לגבי מדידת שיעור השיפוע של תל המתקלט, שנחלקו הראשונים אך מודדים את הד' אמות, שמתוכם צריך להתקלט י' טפחים. דעת השו"ת מהרלב"ח וכן מבואר בכמה ראשונים (רש"י וריטב"א (עירובין דף יט:) ומאירי (שבת דף ק) וכן משמעות המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק קנ"ד ובשעה"צ, וסי' שס"ה ס"ק כ"ד) שמודדים ד' אמות בקו ישר, ומתוכם עולה ד' אמות. אבל דעת האור שמח והחזו"א (כלאים סי' י"ב ס"ק כ"ג) שמודדים ד' אמות בשיפוע הקרקע של התל, ומתוך ד' אמות של שיפוע, צריך שיעלה ד' אמות. ולפי שיטה זו צריך שהשיפוע יהיה תלול יותר, כיון שהאורך של ד' אמות בשיפוע, הוא פחות מאורך ד' אמות בקו ישר. ולמעשה אין הכרעה ברורה בין השיטות, והרבנים הורו להחמיר.

עמוד שנמצא בצידו הגשר באויר בתוך ג' טפחים

הנה כדי לעשות צורת הפתח למעבר שעל הגשר, הם העמידו שני קרשים בצידו הגשר וקשרו חוט מעליהם. אבל לאחר מעשה התעוררו לשאול שהעמודים אינם עומדים על הגשר עצמו, וא"כ יוצא שהם עומדים באויר. ועמודים שאינם על הקרקע או בתוך ג' טפחים לקרקע פסולים, מדין מחיצה תלויה, כעין המבואר בשו"ע (סי' שס"ג ס"ז) לגבי לחי. אמנם יש לדון להתיר במקרה זה כיון שהם סמוכים בתוך ג' טפחים לקרקע של הגשר, וא"כ אולי ניתן להחשיב אותם כעומדים על קרקע הגשר.

הבודק העביר את השאלה לאחד מרבני העירובים, והוא השיב שמצד החסרון של מחיצה תלויה, אפשר לעשות לבד גם בצורה כזו, שהעמוד הנמצא מחוץ לגשר כאילו מתחבר לקרקע הגשר, וזה משום שאפשר לדון כאילו הקרקע

קיר הסותם את החלל, אך כיון שלקיר אין דין עמוד ולחי, יוצא שהעמוד מתחיל מעל יי' מהקרקע, ואינו כשר.

האם חלון נחשב פירצה או כצורת פתח, ומהו שיעורו

באחד העירובים השכונתיים שביקשו הכשר של מוקד העירוב, היתה שאלה נוספת על פי הדינים הנ"ל. באחד המקומות היתה חניה הפתוחה לעירוב, ובקיר הסוגר את החניה בגבול העירוב, היה כעין חלון גדול מאוד. והנה בדרך כלל חלון הוא מעל יי' טפחים מהקרקע, או שיש לו סורגים המשלימים לשיעור גובה מחיצה. או לפחות יש עומד מרובה מהקירות שבצדדים. אבל במקרה זה החלון התחיל בתוך יי' טפחים, ולא היה בצדדים עומד מרובה, כיון שכל הצד ההוא היה פתח וחלון. העוסקים בעירוב סמכו על כך שהחניה סגורה וזה רק חלון. אך כאמור לחלון ג"כ יש נתיבים, ובחלון כזה אין דין מחיצה.

והנה בגמ' (עירובין דף יא.) מבואר שחצר שריבה בה פתחים וחלונות, צריך שיהיה עומד מרובה על הפרזן, ונחלקו הראשונים והאחרונים בביאור הסוגיא ואכמ"ל. יש שהוכיחו שיש דין חלון, כמו שיש דין צורת הפתח, וחלון ג"כ נחשב למחיצה. ויש חולקים שלא מצאנו דין חלון, אלא רק צורת הפתח, וכך כותב החו"א (סי' ע"ו סק"ה ד"ה חלון) דכל חלון כותל פחות מגובה יי' ורחב ד', חשיב פירצה, ולא חשיב הכותל כצורת הפתח, דאין צוה"פ בפחות מחלל יי' ורחב ד' וכו'. עכ"ל. והנה לפי דברי החו"א

מחיצה שיש בה חלון בתוך יי' טפחים

נראה שאם באמת יהיה בחלון גובה יי' ורחב ד', שהוא שיעור חלל של פתח, יהיה לחלון דין צורת הפתח. אבל קשה שהרי הצוה"פ עומדת על הקיר, והיא גבוהה מהקרקע יותר מג' טפחים. אלא מוכח שכיון שהעמודים נמצאים בשווה לקרקע של חלל הפתח, אין חסרון במה שהם גבוהים מהקרקע של שטח העירוב. אך יש שאוסרים למרות הדיוק מדברי החו"א, כיון שזה סותר לדבריו במקומות אחרים. ובפרט שיש בזה עוד תוספת חידוש, כיון שהקרקע של חלל הפתח, אינה רחבה ד' טפחים, שהרי שעובי הקיר לפעמים פחות מג' טפחים, ואין בפתח שיעור קרקע, שניתן להחשיב את העמודים כאילו עומדים על קרקע, וא"כ כיצד יכול להחשב צורת הפתח. ויש עוד להאריך בזה, ואכ"מ.

לכן למעשה הורה להם מוקד העירוב פתרון אחר, להעמיד לחיים דקות תחת אחת מקורות הבטון שמחזיקות את תקרת החניה, ולעשות ממנה צורת הפתח. וע"פ דברי החו"א (סי' קי"א סק"ה) שגם דבר שלא נעשה לשם פתח, אפשר לחשוב עליו שיהיה פתח, בפרט שאות הלחיים הם עשו לשם פתח. אמנם י"א ע"פ הפמ"ג בהלכות סוכה (על דברי הרמ"א סי' תר"ל ס"ב) שבכזה"ג שלא נעשה לשם פתח, שצריך שהמזוזה יגיע עד לקורה העליונה.

בעירובין כל פרט מעכב את כל כשרות העירוב

בענין פת העירוב, שצריכים להניח בכל עירוב בנוסף לתיקון המחיצות, היו בזמן חז"ל הלכות רבות מי צריך לתת ומי פטור, ושיהיה אחראי לגבות ממנו, כל שבוע, ולשים לב אם מישוהו לא נתן את חלקו שאז השיתוף אינו מושלם ואינו מועיל. אבל בזמננו פחות מצויות בעיות בענין זה, כיון שבי"ה יש שפע, ואדם אחד יכול לתת את הפת הנצרכת עבור כל השכונה וכל העיר, ויכול לזכות מדעתו לכולם ע"י אדם כלשהו, ואינו צריך לקבל רשות או להודיע על כך לשאר השכנים. הבעיה היא בעיקר שיש תושבים שאינם ראויים לערב בפת, דהיינו גויים ומומרים, שהם אוסרים את העירוב והשיתוף עד שישכרו את רשותם.

ומ"מ צריך לדעת גם את ההלכות של הנחת העירוב, ולהקפיד עליהם, כי אם הפת אינה כשרה, הרי העירוב כולו נאסר בטלטול מהבית לחוץ, ובכלים ששבתו בבית אף מחצר לחצר, ולא מועילה ההשקעה בבדיקת החוטאים ותיקון התיקף של העירוב להתיר טלטול תינוקות ומאכלים מבית לבית. וכבר ארעו מקרים של ישובים שעשו התיקף של עירוב, ולא היה אף אדם שהניח פת לעירוב כהלכה.

עירוב הוא דבר מאוד מיוחד, שאם חסר פרט אחד, הכל נופל. הכל נאסר, וצריך לחזור ולשנות את מנוון ההלכות כל הזמן, להיות עירני לכל הנושאים, כדי שיהיה עירוב כשר.

מצות של העירוב שהתליעו, ומעלת העירוב במצות

בחודש האחרון היה מעשה שאירע באחד הישובים הטובים, שיש בו משפחות חרדיות, ובשביל פת העירוב, הם מניחים שלוש מצות, המונחות בארון מיוחד בבית הכנסת, כמנהג המוזכר ברמ"א ובפוסקים (סי' שס"ו ס"ג). מצות אלו מחליפים כל שנה בערב פסח, וכפי שכתב הרמ"א (סי' שס"ח ס"ה) שהמעלה במצות שאפשר לערב בה גם בימי הפסח, ועוד מעלה שמצות הן מאכל המחזיק מעמד שנה שלימה [גם בזמנים הקדומים שלא היו אריות המאריכות את חיי המדרן]. אבל הפוסקים הזהירו שהמצות יכולות להתעפש, והמשנ"ב (שם ס"ק י"ח) כתב שיכולות גם להתליע בתולעים קטנים שקורין מילבן, וכיון שאי אפשר

לאוכלם, אינן כשרות לערב בהן. ומשום כך דעת כמה אחרונים שעדיף לערב כל ערב שבת. אלא שכנגד זה יש את החשש שישכחו לערב שבת אחת כמו"ש הרמ"א, ולכן בעירוב של עיר צריך דבר ראשון לעשות עירוב במצות, שיהיה קבוע ולא יהיה מכשול. ואם רוצים להוסיף ולהדר, יעשו בנוסף לכך כל שבוע גם עירוב בפת אחרת. וגם ענין זה הוזכר במשנ"ב שם, וכן האריז"ל היה עושה עירוב בפת כל שבוע, כדי לזכות במצוה.

אבל כאמור גם בעירוב של מצות שהוא קבוע, יכול להיות מכשול, אם המצות יתליעו. ולכן בישוב הנ"ל האחראי מקפיד לבדוק את המצות כמה פעמים בשנה, וכל פעם מדביק מדבקה עם תאריך של זמן הבדיקה, כדי לפקח על המצות שיהיו כהלכה. בשנה זו הוא ניגש למצות בחודש שבט וגילה להפתעתו שהמצות כבר התליעו. לאחר שבדק אותן בחודשיים לפני כן. מיד הוא פירסם בישוב, שמי שיש לו אפשרות להשיג כבר עכשיו מצות כשרות לפסח, [משום שאם ישם חלות, יצטרך להחליפם כל שבוע], בדורינו כבר מחנוכה עובדים באפייט מצות לפסח, והביאו לו שלש מצות חדשות כשרות לפסח, שיזכה ויניח עירוב חדש. בעקבות המעשה ביקשו לעזור גם למקומות אחרים, שיבדקו את המצות, וישגיחו שהן לא מתליעות. ואכן היו עוד שציינו שמצאו שהמצות התליעו.

יש לציין שבזמננו שיש אריות סגורות, המצות יכולות להחזיק אפילו כמה שנים, אם הן נשמרות במקום קריר ויבש. לכן מוקד העירוב מורה לשואלים, וגם לאברכים שעושים עירוב בביתם במשך השנה, שאין מצות כשרות לפסח, בכל זאת כדאי לקנות בכמה שקלים חצי קילו מצות חמוץ, ולבערן לפני פסח, כדי שיהיה עירוב בקביעות, ולא כל שבת יצטרכו לחפש מי הוא השכן שנמצא ביום שישי ויכול להגביה את החלות ולזכותן.

וכך ראוי לעשות, להניח רק מצות שסגורות באריות הנילון המקורית, שלא פתחו אותה. כמו"כ חשוב להניח במקום יבש שאינו לח, כגון שלא להניחן במטבח בארונות העליונים, שיש בהם לחות מהתבשילים שעל הגז. ומ"מ ודאי חשוב לבדוק את המצות לאחר תקופה ממושכת, כיון שיכולים להיות כל מיני סיבות שלא חשבו עליהן, והן גורמות למצות להתליע מהר.

צורת הפתח שהחוט משופע מאוד

באחת הערים שנבדקו בחודש האחרון, היה מקום אחד שהבודק גילה דבר נדיר, שעוד לא ראה כמוהו. חלק גדול מהעירוב היה מבוסס על חוטים הקשורים לעמודי תאורה גבוהים במיוחד (9 מטר ויותר), ובמקומות שלא היו עמודי תאורה השתמשו בעמודי עירוב הרגילים שהם נמוכים יותר (5.2 מטר בערך מעל הקרקע). באחד המקומות האחראי היה צריך לעשות צורת הפתח לחבר בין קטע של גדר, לעמוד תאורה הממשיך את העירוב, לשרשרת עמודי תאורה לאורך הרחוב. לשם כך הוא העמיד עמוד של עירוב סמוך לגדר, וקשר חוט מראש עמוד העירוב, אל ראש עמוד התאורה, שבסמוך לראשו יש (בקע) כניסה מסוימת [שמתסיים העמוד הרחב ומתחיל עמוד צר], ושם ניתן לקשור את החוט שיחשב על גביו. משא"כ אם יקשור נמוך יותר הרי זה יהיה מן הצד.

חוט כשיפוע גדול ביותר

הבודק של המוקד הסתובב עם האחראי, והגיע למקום הזה והבחין שהחוט משופע מאוד, והוא בשיפוע יותר מ-45 מעלות דהיינו יותר זקוף משוכב. כיון שההפרש בין הגבהים הוא כמעט שלוש מטר, והמרחק ביניהם כשני מטר. ובדין חוט משופע כתב המשנ"ב (סי' ש"ב ס"ק ס') שאם אחד העמודים גבוה מחבירו הרבה, והקנה העליון מונח בשיפוע כשר. ובשער הציון (ס"ק מ"ו) כתב ש"כ הפמ"ג, ובחידושי ההע"א מסתפק אם מונח בשיפוע הרבה, וציון לדברי הרא"ם, ולא התבאר מהו שיפוע הרבה, שעליו הסתפק רע"א, ואם יש הגבלה מסוימת גם לפי דברי הפמ"ג. ועיין לעיל גליון 16, שהבאנו שלוש דעות בענין זה, יש סוברים שמה שמוותר הוא רק עד הפרש של 1 מטר דהיינו בצוה"פ של 20, מטר יכול להיות הפרש של מטר אחד, ובשני מטר רק עשר ס"מ. והסברא בזה משום שבייתר מכך לא נראה נורמלי והיו פתחי שימאי. רבני העירובים בבני ברק מורים עד שיפוע של תל המתלקט, שבצוה"פ של שני מטר יכול לעלות עד מטר, ובעשרים מטר יכול לעלות כ-8 מטר, וזה שיפוע גדול מאוד, והסברא מפני שעד שיעור זה מצאנו שקרקע נחשבת ישרה, ויותר משיפוע זה נחשבת זקופה כמחיצה, ומשקוף צריך להיות שוכב ולא זקוף. אמנם למעשה הורו למעט בשיפוע, אבל הכשירו בשעת הצורך שיפוע גדול כזה. ובספר נתיבות שבת הביא בשם הגר"א קוטלר להקל עד 45 מעלות שהוא שיפוע גדול מאוד, וקשה להכשיר כ"כ הרבה, והסברא מפני שביותר משיעור זה, החוט כבר יותר עומד משוכב, ויצא מגדר משקוף. אבל הגר"מ רוזנר הוכיח שההוראה של הגר"א קוטלר לא היתה להכשיר בפחות מ-45, אלא לפסול ביותר מזה, וע"י לעיל גליון 16.

בדרך כלל לא מגיעים לשיפוע של 45 מעלות, אבל במקרה זה השיפוע היה יותר מ-45 מעלות, וא"כ לשיטה המקילה ביותר אינו כשר לצורת הפתח. הבודק

האם להודיע שהעירוב פסול

אחד הישועים שהבודק היה בשבוע זה, הוא ישוב הנמצא בקירבת מלוסון (קרית יערים) לפני בית שמש, ובשנים האחרונות הגיעה לשם ישיבה חרדית. רבני הישיבה הודיעו לבחורים שאין עירוב ביישוב כלל, כבר תקופה של שנה או יותר שאין מי שמתחזק את העירוב, ורואים שיש חוטים קרועים. אין ספק שאסור לטלטל ביישוב, ורק לשטח הישיבה הם עשו היקף נפרד. כמובן שזה לא דבר קל לבחורים שבאו ממקומות שרגילים לטלטל, לשמור עצמם שלא להוציא כלום משטח הישיבה, אבל הדין ברור שאין שום היתר לטלטל בשאר הישוב. אך רבני הישיבה התחבטו מה מוטל עליהם לעשות בשביל שאר בני הישוב, שיש מהם הרבה משפחות שומרות שבת, וחלקם מתחזקים ברמה גבוהה, ומ"מ הטלטול הוא דבר פרוץ, שגם אם יאמרו להם ספק מי ישמע וכמה ישמע.

ההכרעה בשאלה זו קשה מאוד, ובהרבה מקומות מתחבטים בה. יש הרבה שיוזעים לצטט את מאמר חז"ל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין, אבל זה רק כשיוזעים שלא ישמעו, משא"כ ברוב המקרים ברור שיש אנשים שכן ישמעו, לפחות לעצמם אם לא גם לבני ביתם, ואנו פוגשים ביישובים האלה הרבה אנשים שאומרים על עצמם שאינם מטלטלים כבר הרבה שנים, ובהכ"נ אסור להימנע מלערוך על איסור הטלטול בשביל שיש כמה שיהיו מזידיים. וצ"ע למעשה.

בחודש טבת היתה עיר אחת שפירסמה שאין עירוב בעיר, העירוב נפסל וצריך להשקיע בתיקונו מאתיים אלף שקלים. הפרסומת הפעילה לחץ על הגורמים הממשלתיים שיתנו תקציב מיוחד ומוגדל, ואכן קיבלו את התקציב ועשו עירוב חדש. התהליך הזה לקח יותר משלשה חודשים שבהם היה מפורסם שאין עירוב באותה עיר, וכל משפחות האברכים שבעיר נהרו בקושי גדול, שלא לצאת בשבת מהבית עם הילדים, ומסתמא גם רבים מכלל הציבור נהרו, אבל התושבים ציינו שהמכשול שנראה ברחובות בשבת נורא ואיום. ידוע שהחזו"א אמר שאינו מסוגל ללכת ברחוב בשבת, מפני שרואה אנשים שומרי מצוות שמחללים שבת בטלטול האסור, רח"ל. כמובן שאינם חשודים לטלטל במזיד ממש, אלא מחוסר ידיעה אומרים סברות שונות, שחשתי החשמל הם העירוב, או הבתים עושים מחיצה, דברים שאין להם שום תפיסה בהלכה, ומ"מ היה צריך להודיע, מפני שיש רבים שימנעו את עצמם מלטלטל.

בעיר אחרת הסמוכה לעיר הנ"ל, הביאו מומחה שיבדוק את העירוב, וגילו מיד שהעירוב פסול ממש, היו חוטים מן הצד, והיו חוטים חסרים, והרב המקומי הכריע שלא להודיע שהעירוב פסול ממש, כיון שיהיו רבים שלא יעמדו באיסור ויכשלו, לכן הודיע בניסוח מעורפל, שהתגלו בעיות בעירוב, ונכון להימנע מלטלטל. להרבה אנשים ההודעה לא עזרה, אבל מי שהוא הכיר שאם יאמר לו ימנע מלטלטל, הוא אמר לו באופן אישי שהעירוב פסול ושלא יטלטל כלל.

תכנון מספר תיקונים, והתברר שצריכים לחדש את הכל

לפני כשבועיים היה ביישוב עם הישיבה הנ"ל אחד מרבני הישיבה עם משפחתו, ואשה של אחד מתושבי המקום, שומרת תורה ומצוות, באה בשבת לבקש טיטולים עבור הילדה הקטנה שלה. הרב לא היה בביתו, ובני המשפחה נתנו לאשה את אשר ביקשה. כשהגיע הרב לחדרו שמע על הסיפור, והדבר כאב לו מאוד. הרי אין עירוב ביישוב, ואסור לטלטל בו, ולא די שאיננו מוחים כל הצורך בתושבים, עוד אירע כזה דבר שנתנו משלהם לטלטל, הרי יש בזה איסור של לפני עור לא תתן מכשול. הרב [שבנוסף לתפקידו נמנה על קורא גליונות תיקוני עירובין, וגם מדפיס אותם עבור הבחור האחראי על העירוב בישיבה] החליט שיקרא למוקד העירוב, שיקשור מחדש את החוטים, ויוסיף תיקונים וכמה עמודים במקומות הנצרכים.

הבודק הגיע ליישוב והסתובב יחד עם הרב והבחור שאחראי בישיבה. הוא רק הגיע לעמודים הראשונים שהיו שם, ועמד נדהם ונחרד. הוא קרא לרב שיתבונן מה הוא אומר על החוט בראש העמוד, והוא הבחין שהעמוד אינו בצורה המקובלת המוכרת בגליונות. הבודק אמר לרב שיתקרב ויבטי מלמטה, ומיד הרב אמר את הדבר הנורא, החוט אינו מעל העמוד, הוא ממש מן הצד. פסול לחלוטין! הברזל שמיועד לקשירת החוט, אינו מעל העמוד אלא מולחם מן הצד של העמוד, [שהרי העמוד הלול ואי אפשר להלחם מעליו, אא"כ שמים עליו מכסה מברזל כמקובל אצל העוסקים בעירוב], והחוט שמסובב סביב לעמוד הברזל אינו עובר מעל העמוד. לרנע הוא עצר לחשוב אולי בכל זאת, הסיבוב של החוט מסביב למוט, מגיע משהו מעל קצה העמוד, אך הבודק אפשר לומר שהחוט מעל גבי העמוד. אך הבודק הסביר שגם אם זה יכול להיות נכון בעמוד מסוים,

אך זה בכלל אינו מוכרח, כיון שהעובי של החוט הוא מילימטר אחד, ומצוי שבהלחמה של המוט לעמוד, לא הצמידו אותו לגמרי, ואם יש רווח קטן כזה של מילימטר אחד, הרי גם החוט שמסובב על המוט אינו מעל העמוד. וכל זה מלבד שיתכן מאוד שהסיבוב של החוט לאחר הקשירה אינו מצטרף להחשב קנה,

הבין שהסיבה שלא עשה חוט בגובה שווה עם לחי מתחתיו, מפני שבעירוב עירוני קשה לפקח על הלחיים, ומסתמא הוא יפסל במשך הזמן, אבל ביקש מהאחראי שבמקום זה יעשה גדר בפירצה, לחבר את עמוד התאורה למעקה שבצד, ולא ישתמש בצורת הפתח. האחראי אמר שהוא ביקש ממנהל התשתיות, והוא לא הסכים לסגור מטר במדרכה, למרות שהיא בקצה העיר ואף אדם לא עובר בה, ולכן האחראי עשה את המוטל עליו, והתקשר לאחד מרבני העירובים של הרבנות, והוא התיר לו לעשות בשיפוע כזה. אך אותו רב לא היה במקום, אלא רק השיב דרך הטלפון, וכנראה שלא שיער בדעתו שמדובר בשיפוע כ"כ גדול, כיון שאנו יודעים שלא היה מתיר שיפוע כזה.

מדברים אלו רואים שוב, שצריך להביא בכל מקום אדם שבקי בהלכות, שיעבור בעצמו על העירוב, ויראה את כל ההיקף ויבחין בכל השאלות, כיון שיש הרבה מצבים שלא שמים לב להגדיר את הבעיה, ואת דרגת חומרת השאלה. וחשוב מאוד לערוך על כך בכל עיר ובכל מושב, שכל עוד שלא עברו על העירוב ביסודיות, יתכן מקומות שיש בהם דברים שכלל הדעות אינם כשרים.

והנה במקום הנ"ל אמר הבודק לעצמו, שבדבר זה אין לפסול את העירוב, כיון שפירצה זו קטנה מ"אמות, ולשיטת שצורת הפתח עושה עומד מרובה (כמובא בבבאור הלכה סי' ש"ג ס"ו) יש בה היתר של עומד מרובה, אלא שהמשנ"ב נוקט להחמיר כשיטת שפירצה הסמוכה, ללחי או לעמוד, אינה ניתרת בעומד מרובה (שם ס"ק כ"א), אך כיון שבמקרה זה הפירצה רק בצד אחד, דעת החזו"א לצדד כשיטת המקור חיים שאומרים עומד מרובה, והמשנ"ב (בשעה"צ שם ס"ק ט"ז) נראה שהחמיר גם כזה. לפ"ו למרות שהצוה"פ האלכסונית אינה כשרה, יש לה היתר של עומד מרובה לשיטת המקור"ח והחזו"א. הבודק לא אמר את ההיתר הזה לאחראי, כיון שהוא חשש שיחול שינוי בגדר ויקצרו אותה מעט, והאחראי לא יבחין שהעומד מרובה נפסל, [כי בשביל העומד מרובה, צריך לסמוך על רשת רעועה שממשיכה שם את הגדר], ועוד שאינו נכון להורות לעשות עירוב בצורה שאינה טובה לדעת המשנ"ב. לכן צריך לעשות איזה תיקון לפירצה זו.

כאמור האחראי אמר שיש לו בעיה עם העיריה בענין זה, ואינו יכול לתקן את הדבר כעת, אחרי שהמנהל אמר לו שלא לעשות שם גדר. וזו אחת מהבעיות בעירובים עירוניים, שיש מקומות שיש קשיים לתקן את העירוב כהלכה, ואדם שמברר סתם, אינו יכול לדעת אם באמת אין דברים כאלו בעייתיים בעירוב.

התעוררות מהישובים לתקן עירובים, ע"י אברכים שמעוררים

בשבועות האחרונים התחזק יותר הביקוש מהישובים בארץ שיבואו שלוחי מוקד העירוב לבדוק את העירוב ביישוב. ברוב המקומות הביקוש מגיע ע"י אברכים שמעוררים את האחראי ביישוב, או תושבים מתחזקים שגרים ביישוב שיש להם קשר עם רב או אברכים שעוררו אותם על ענין העירוב, לאחר שהם ראו את הגליונות ולמדו כמה בעיות מצויות בעירובים ברמה כזו. מתוך מספר הישובים שהיו בחודש האחרון, יש ישוב שהאחראי לומד חברותא עם אברך דרך ארגון אילת השחר, ויש ישוב שקבוצת אברכים נוסעת כל יום ללמוד בבהכ"נ"ם שביישוב במסגרת כולל יום, עצם מציאותם מחזקת את המקום, ואחד האברכים פנה לתושב התי והציע שמוקד העירוב יבדוק את העירוב. התושב פנה לאחראי, ושניהם אמרו שרוצים להשקיע ולשפר. ביישוב נוסף יש אברך שנוסע במיוחד ליישוב, למסור שיעור, ועורר אותם לעשות עירוב, וביישוב נוסף ע"י ישיבה שעברה ליישוב.

עמוד שנתר מעירוב שהיה ואינו

בכל המקומות מדובר בהשקעה גדולה מאוד, יש מקומות שלפחות יש בסיס לעירוב, יש עמודים וחוטים קשורים, והתיקונים הם במקומות שחידשו מבנה מתחת צורת הפתח, או שאחד התושבים גדר את חצרו ויוצא שאחד העמודים בתוך חצר מוקפת, והכריע המשנ"ב (סי' ש"ג ס"ק ק"ג) כדעת המקור חיים שעמוד כזה אינו כשר. ביישובים אלו צריכים לעשות כמה עמודים חדשים, וליישר עוד עמודים שהתעקמו, ולמתוח חוטים רופפים, ועלות התיקונים יכולה להגיע ליותר מעשרת אלפים שקלים. אבל לצערינו הגדול מתוך הישובים הנ"ל היו גם כאלה שלא היה בהם עירוב כלל, או שהיה עירוב וכבר כמה שנים שהוא אינו, החוטים נקרעו ולא היה מי שיקשור אותם, או שהיה משהו שקרע אותם בכוננו, וקומץ הדתיים שביישוב אינם יודעים מהי חומרת איסור הטלטול במקום שאין עירוב, או שאינם יודעים מה הוא כולל, מה אסור לטלטל. והמכשול עצום נורא רח"ל.

לכן חשוב לציין לכל מי שיש בכוחו להשפיע על העירוב במקום כלשהו, שייסייע לתושבים להתקדם, גם אחרי ההתעוררות הראשונה, כיון שהקשיים בתחילה הם גדולים, בהשגת התקציבים והתרומות והאישורים, ולא יסתפק בהתעוררות ראשונה.

כל עמודי העירוב קשורים מן הצד, ומתחת מלוסון

מטר, לנסר ברזל עם דיסק חשמלי, בפרט שהאדם עומד בסולם מתחת לגובה ראש העמוד והדיסק, ועוד בנוסף לכך כבר הזכרנו בגליון 82 שיש עמודים שאינם יציבים כ"כ, וארעו מקרים שהעובד נפל מראש העמוד ונפצע.

לכן גם תיקון כזה אינו פשוט, צריך לשכור מנוף שיעלה את העובד באופן שיעמוד מעל גובה ראש העמוד, וינסר ויתקן כראוי בלי חשש סכנה. כמובן שזה אחד המצבים שהמועצה מעונינת לחסוך בעלויות, ואינה משווה את ההוצאות האלו, לסכומים הגדולים פי כמה שהיא משקיעה בשאר הצרכים הגשמיים, ולא דורשת לחסוך במינימום שכוה. אנו מקוים שימצאו דרך להשקיע נכון בתיקון העירוב, ביישוב זה ובשאר הישובים, ונוכה חולנו להציל רבים מעוון חילול שבת.

באחד באדר משמיעים על השקלים

בהזדמנות זו אנו מגלים מעט מהפעולות הנרקמות בזמנים אלו להרחבת פעילות המוקד, אשר יש בה כמה מערכות שונות, שיש הבדל גדול ביניהם, ברמת הכשרות ובציבור היעד. וענין זה חשוב לנו לציין, כיון שבגליונות אלו אנו מגוונים את הסיפורים מכל התפקידים יחד, לתועלת הקוראים, אך צריך לבאר ולסדר שכל דבר חשוב לעצמו, ואינו שייך לחבירו.

א. בראש המערכת עומדת המטרה החשובה לסייע להקים עירובים שכונתיים מהודרים, שיעמדו בפסיקת ההלכה המקובלת כיום ע"פ רבני העירובים, ושיהיו עשויים בצורה טובה ובטוחה שלא יבואו ח"ו לידי טעות ומכשול.

ב. שלב נוסף שמנסים כעת להשקיע בו, להכשיר ישובים ומקומות נופש, שיהיו ראויים למשפחות בני תורה, הן בבנייתן, והן בפיקוח השבועי עליהן, שלא יהיו כבישים בין עירוניים, ושלא יהיו קרפיפות, פירצות, ואפילו להתגבר על הבעיה של העמודים העקומים.

הפיקוח ב"ה גדול מאוד, כל שבוע אברכים מתקשרים לשאול להיכן אפשר לנסוע לשבת, וכמעט שאין בידנו מקומות ראויים לטלטל בהם, כמובן מפני שהדרישה בישובים אינה ברמת כשרות טובה, והאפשרות להתחייב ולהשקיע גם היא נמוכה.

לכן אנו פונים בזאת לכל מי שיכול לסייע, הן בכושר תיאום נכון עם רבני המקום, ובמקביל עם בעלי הדירות להשכרה, שנקבל שיתוף פעולה. כמובן מי שידוע על מקום שמספיק להשקיע תיקון מועט כדי להכשירו לציבור, שיודיע לנו. וכן מי שיכול לסייע בתרומות נכבדות, כדי שנוכל לזכות את הציבור בשמירת שבת מהודרת כהלכתה שיפנה בהקדם לזכות במצוה חשובה זו.

ג. תפקיד נוסף שכבר באמצע תהליך, לעשות עירובים בישובים שאין בהם עירוב כשר, במקומות שבהם לא ניתן להגיע לרמת כשרות טובה, ומ"מ יש בה כדי להציל מפני חילול שבת. בענין זה ההכרעה קשה מאוד, מה ניתן להקל בשעת הדחק לפי שורת הדין ומה איננו לפי שורת הדין, שיתכן שהמכשול שיוסיפו לטלטל בעשיית העירוב, גורם שלא ראוי לעשות את העירוב, והדבר נתון להכרעת הרבנים. ומ"מ יש הרבה ישובים שניתן להגיע בהם לעירוב כשר, ובהם אנו עוסקים כעת, וכל העוזרים והמסייעים הן בממון, והן בתיאום ובעשייה, יזכו לברכה וישועה.

מצוה זו עדיין בגדר מת מצוה, וכל מי שיטול חלק בה, יהיה שותף במהפכה גדולה בעשיית עירובים כשרים ע"פ ההלכה, שהיא זכות עצומה של זיכוי הרבים בשמירת השבת מקור הברכה, וזכות ביצור חומות השבת והעירוב, תשמור על כל ערי ישראל, ותגן על התורמים והמסייעים ועל כל ישראל, מכל פגע רע ומכל צרה וצוקה, ונוכה לשמירה מיוחדת וברכה וישועה.

[כמבואר בחכמת שלמה על השו"ע (סי' שס"ג סכ"ו) לגבי טבעת שהחוט קשור אליה, ועי' מש"כ בזה בגליונות הקודמים].

לאחר שהכריעו על העמוד הראשון, שהוא עשוי בצורה שאינה כשרה, התקדם הבודק לעמוד השני, לראות שהוא עשוי כהלכה והבעיה רק מקומית בלבד, אבל הוא גילה שגם העמוד השני עשוי באותה צורה, וכן העמוד השלישי והרביעי, עד שהגיע למסקנה העגומה, שכל הישוב עשוי בעמודים שאינם כשרים. גם אם יש מקום שהעמוד מסובב, ואחד מהחוטים כשר מפני שהוא עובר ממש מעל העמוד [כיון שהמוט נמצא בצד שני של העמוד, ראה בתמונה], מ"מ הרי החוט שכנגדו אינו מעל העמוד כלל והוא פסול. הבודק לא ידע מה לומר לרב שביקש לתקן את העירוב, הוא קרא לו בשביל להשקיע כמה תיקונים בודדים, ומתברר שאין שום בסיס, אין עמוד אחד שעשוי כמו שצריך. צריך להתחיל מהתחלה, ולהרכיב ראשים לכל העמודים. וכמה מעער לחשוב על אותן שנים שחשבו שיש עירוב, ולא היה כלום.

חוסר האחריות בהתקנה שאינה ע"י המומחים בהלכה

רבני העירובים שהובאו לפנינו התמונות המצערות, שאלו בתמיהה מי עושה כזה עירוב, איזה רב פיקח עליו ולא אמר לו איך לעשות, הרי זה חוסר אחריות ממש. אבל הבודק אמר להם מתוך הנסיון שאין על מי להתלונן, כפי הנראה העירוב לא נעשה ע"י אחראי על עירובים, ולא בפיקוח רב, אלא ע"י עובד של המועצה, שרצתה לחסוך כסף ונתנה את העבודה לקבלן או מסגר, שאמרו לו לעשות צינורות עם חוטים מסביב לישוב.

פעמים רבות הוזכר הענין בגליונות אלו, שלא למסור את העבודה ביד מי שאינו עוסק בעירובים, שבכל שינוי קטן בראש העמוד, או בהעמדת העמוד על גבי אבן או קיר, יכול לגרום שכל העירוב פסול, וכל העבודה אינה שווה. באותו זמן אף אחד לא חושב על הבעיה שיכולה להיות, ואנשים מרוצים שעשו עירוב בזול ומטלטלים, ורק אחרי כמה שנים מתברר שמעיקרא לא היה עירוב כלל, או שבמשך השנים לא קשרו את החוטים נכון, רח"ל.

צריכים לחזור ולהשריש את הדברים, שחייבים לבחור דוקא את העובדים המקצועיים, ולפקח עליהם שיעשו כפי הדרישות שהורו, [כי גם העובדים הקבועים אינם בקיאים בכל פרטי ההלכות שהורו הרבנים המומחים, וגם עליהם עומדים רבנים ומפקחים], ולאחר ההתקנה חשוב להזמין שוב בדיקה מקיפה, להשגיח שלא שכחו שום פרט. הדברים האלו אינם חידוש כלל, כולנו יודעים לעשות אותם בענינים הגשמיים, כל מוצר קונים אצל החברה המובילה באותו ענין, ולא כל חברה טובה בכל מוצר. החידוש הוא שלא מעתיקים את חשיבות הענין לנושא ההלכתי של עירוב, שהוא כ"כ מורכב ומסובך, וכל שבוע מוצאים עוד ועוד מקומות שהעירוב אינו כהלכתו.

עירוב בעיר ידועה שהתגלה שהוא פסול

לפני חודש גילו באחת הערים הגדולות בגוש דן שהעירוב פסול בכמה מקומות. מיד קראו לאחד הת"ח הבקיא בכל הקולות של האחרונים בעירובין, והוא עבר על העירוב ולא מצא דרך להכשירו כמות שהוא. באותה עיר גר ת"ח גדול ומפורסם הנמנה בין גדולי הדור, והוא אמר לאותו ת"ח שאם יתקן את העירוב בעיר זו, הוא יראה ישועה בענין מסוים הנצרך לו. מאז השקיעו הרבה בעירוב במשך כמה שבועות, וכעת לקראת סיום תיקון העירוב, הוא זכה לישועה ההיא.

מדברים אלו אנו לומדים שעירוב כשר, הוא דבר מאוד קשה. בהרבה מקומות חוסכים ולא משקיעים כפי הנצרך, והתוצאות גרועות מאוד, עד כדי פסול ממש, בזמנים אלו אנו זוכים לראות התעוררות גדולה והתקדמות עצומה בהרבה מקומות. הדברים אינם נעשים בקלות, יש קושי גדול להשיג את התקציבים הגדולים הנצרכים לכך, ולפעמים יש גם קשיים מתושבים המתנגדים לכך, ואנו מקוים שבכל מקום יהיה סיוע והצלחה בעשיית העירוב כהלכה, וכל מי שייסע יזכה לברכה וישועה, משבת אשר היא מקור הברכה.

ובינתיים, תפקידנו לשמור את עצמנו ובני ביתנו, שלא לטלטל במקומות שהפיקוח אינו מסור ביד המומחים הידועים, ולא לסמוך על שמועות שיש עירוב. כי באמת יש מקומות שעושים עירוב, ואינו עירוב. וגם אם יש איזה שיטה שמתירה אותו, אם היא לא נפסקה להלכה, אין לסמוך לטלטל על פיה, למרות שהרבנות מוכרחת לסמוך עליה.

החלפת ראשי העמודים

בענין תיקון ראשי העמודים הנ"ל, יש לציין שתיקון ראשי העמודים אינו דבר פשוט כ"כ, כיון שצריך לטפס לראש העמוד, ולנסר את המוט המחובר שלא כראוי, כדי שיהיה אפשר להרכיב ראש חדש, וכדי שלא יצא מכשול בעתיד שיקשרו את החוט למוט שבצד. ודבר זה מסוכן מאוד לעמוד על סולם בגובה 5

לסיוע ולתרומה בכל הענינים הנ"ל

נא לפנות לפ"י: 054-8483320

הוצאת ספר תיקוני עירובין

הגיע ביקוש רב להדפסת הספר בתמונות צבעוניות

שההמחשה בהם ברורה כפ"ל כפ"יים

אך ההדפסה מתעכבת עקב העלויות הגדולות

מי שיכול לזכות בהדפסת 1000 ספרים

שיפנה השבוע לפ"י 054-8483320

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגליון:

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM